

Žinios apie jūrą 2020 m.

JŪRŲ DUOMENYS IR STEBĖJIMAS
PAŽANGAUS IR TVARAUS
AUGIMO LABUI

***Europe Direct – tai paslauga, padėsianti Jums rasti
atsakymus į klausimus apie Europos Sąjungą.***

Informacija teikiama nemokamai telefonu (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Kai kurie mobiliojo ryšio operatoriai neteikia paslaugos skambinti
00 800 numeriu arba šie skambučiai yra mokami.

Daug papildomos informacijos apie Europos Sąjungą yra internete.
Ji prieinama per portalą EUROPA (<http://europa.eu>).

Katalogo duomenys pateikiami šio leidinio pabaigoje.

Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras, 2010

ISBN 978-92-79-16454-5
doi:10.2771/60391

© Europos Sąjunga, 2010
Leidžiama atgaminti nurodžius šaltinį.

Viršelio nuotrauka: Klu įlankos dugno topografinė nuotrauka, padaryta lidarine įranga, © Marine Institute

Printed in Belgium

SPAUSDINTA BALTAME POPIERIUJE, BLUKINTAME NENAUDOJANT CHLORO

Europos Komisija

Žinios apie jūrą 2020 m.

Jūrų duomenys ir stebėjimas pažangaus
ir tvaraus augimo labui

Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai

Europos jūrų stebėjimo ir duomenų tinklas

Poveikio vertinimas

Santrauka

Komisijos tarnybų darbinis dokumentas

Jūrų reikalų ir žuvininkystės generalinis direktoratas

Įvadas

Strategijoje „Europa 2020 m.“ pripažįstama, kad žinios skatina diegti naujoves, o šios – tvarų ir pažangų ekonomikos augimą. Didelė su jūrų ekonomika susijusių žinių dalis sukaupiama stebint jūrų ritmą ir ciklus. Tačiau gauti žinių ir diegti naujoves, pagrįstas vykdant šiuos stebėjimus surinktais duomenimis, bus galima tik jei Europos inžinieriams ir mokslininkams bus suteiktos galimybės tuos duomenis veiksmingai ir greitai rasti, prie jų prieiti, juos kaupti ir taikyti. Dabar dažnai taip nėra.

Komisijos iniciatyva „Žinios apie jūras 2020 m.“ siekiama iš įvairių šaltinių gauti duomenų apie jūras, juos sukaupti ir sudaryti sąlygas juos lengviau panaudoti ir kitais tikslais, nei iš pradžių numatyta. Tokiu būdu bus gauta trejų opo naudos.

Pirma, padidės jau dabar duomenimis apie jūras besinaudojančių privačių įstaigų, viešų institucijų ir tyrinėtojų darbo našumas. Reikės mažiau laiko ir pastangų iš įvairių šaltinių gautiems nedarniems duomenims sukaupti ir apdoroti. Antra, jūrų ekonomikai bus suteikta naujų galimybių ir paskatintas naujovių diegimas. Esu įsitikinusi, kad, užtikrinus visapusišką ir patikimą prieigą prie tikslių duomenų apie jūras, Europos verslo įmonės galės pasiūlyti tokių produktų ir paslaugų, kurių anksčiau niekas negalėjo numatyti.

Trečia, padidės mūsų žinių apie jūrų ir vandenynų savybes patikimumas. Tai bus naudinga ne tik asmenims, kurie gyvena ir dirba jūrose ir pakrantėse. Nuo vandenynų apytakos priklauso sausumos klimatas. Kokybiškesnių žinių apie jūras nepakanka, kad būtų galima geriau numatyti, ar ateityje įvairių metų laikų oro sąlygos Europoje bus švelnios, ar atšiaurios. Tačiau jos būtinos. Taigi geresnės žinios apie jūras gali būti svarbus indėlis siekiant, kad Europa prisitaikytų prie klimato pokyčių.

Europos institucijų konsorciumai jau diegia pavyzdinį Europos jūrų stebėjimo ir duomenų tinklą (angl. EMOD-net), kad viešos ir privačios institucijos galėtų lengviau prieiti prie joms reikalingų tam tikrų jūrų baseinų duomenų. Duomenų naudotojai gali parsisiųsti ne tik duomenų, bet ir informacijos apie matavimų patikimumą. Nurodomos stebėjimo tinklų spragos.

Mūsų siūlomomis papildomomis priemonėmis bus galima lengviau išnaudoti išteklių, užimančių 71 % mūsų planetos paviršiaus, teikiamas galimybes. Tomis priemonėmis atsižvelgiama į nuoseklų įvairių ES politikos sričių indėlį, o ši iniciatyva – konkretus pavyzdys, kad neseniai suformuota ES integruota jūrų politika yra naudinga.

Maria Damanaki

Už jūrų reikalus ir žuvininkystę
atsakinga Europos Komisijos narė

Žinios apie jūrą 2020 m.

Jūrų duomenys ir stebėjimas pažangaus
ir tvaraus augimo labui

Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai

KOM(2010) 461

Turinys

1.	Bendrosios aplinkybės	7
2.	Dabartiniai uždaviniai	8
3.	Tikslai	8
4.	Esamų ES priemonių plėtra	9
4.1.	ES direktyvos	9
4.2.	Žuvininkystės duomenų rinkimo sistema	10
4.3.	Pasaulinė aplinkos ir saugumo stebėsenos iniciatyva (angl. GMES)	10
4.4.	Bendra informacijos apie aplinką sistema (BIAS) ir „WISE-Marine“	10
4.5.	„ur-EMODnet“	10
4.6.	ES ir nacionalinės agentūros	11
4.7.	Pakrančių duomenys	11
4.8.	Siūlymai tobulinti esamas priemones	13
5.	Veiksmingos jūrų duomenų sistemos kūrimas	14
6.	Proceso valdymas	16
7.	Terminai	16

1 | Bendrosios aplinkybės

Žinios – tarpusavyje susijusios pasaulio šalių ekonomikos tvaraus augimo variklis, todėl jos labai svarbios norint užtikrinti tvarų Europos Sąjungos augimą pagal 2020 m. Europos strategiją⁽¹⁾. Žinių apie jūras ir vandenynus, sudarančius 71 % viso mūsų planetos paviršiaus, tobulinimas – viena iš trijų kompleksinių ES integruotos jūrų politikos⁽²⁾ priemonių. Iš tikrųjų, žinios apie jūrą gali padėti įgyvendinti ir kitas dvi priemones – geresnio erdvės planavimo ir integruoto jūrų stebėjimo. Neišmanant, kokia vandenynų sistema yra dabar ir kokia ji buvo praityje, neįmanoma numatyti būsimų vandenynų sistemų pokyčių dydžio, šių sistemų poveikio žmonių veiklai ir pasikeitusios žmonių veiklos poveikio vandenynams. Žinios būtinos, siekiant užtikrinti gerą jūrų vandenų aplinkos būklę, kaip numatyta Jūrų strategijos pagrindų direktyvoje, kuri yra integruotos jūrų politikos aplinkos ramstis. Žinios – vienas svarbiausių ES jūrų ir jūrininkystės mokslinių tyrimų integravimo plano⁽³⁾ elementų ir vienas iš skaitmeninės darbotvarkės⁽⁴⁾ aspektų.

Žinių apie jūrą kūrimas prasideda stebint jūras ir vandenynus. Tokių stebėjimų duomenys kaupiami ir nagrinėjami, kad būtų galima formuoti informaciją ir žinias. Vėliau žinios gali būti pritaikomos, kad būtų galima skatinti pažangų ir tvarų augimą, įvertinti jūrų ekosistemų būklę arba apsaugoti pakrantės bendruomenes.

Remiantis tuo, kad viešoji informacija iš esmės yra viešoji gėrybė, kuri gali būti naudinga daugybei suinteresuotųjų šalių, o jos pritaikymas – daugiau specializuotas dalykas, įgyvendinamas pasitelkiant rinkos priemones arba tikslines politikos iniciatyvas, šiame komunikate daugiausia nagrinėjami du pirmieji žinių formavimo proceso etapai, t. y. duomenų rinkimas ir kaupimas. Vadovaujantis subsidiarumo principu, už duomenų rinkimą daugiausia atsakingos valstybės narės. ES turi galimybių patobulinti duomenų kaupimą, nes būtina užtikrinti darną apibūs sienų ir skirtingų naudotojų bendruomenių darną.

2009 m. lapkričio 16 d. išvadose dėl integruotos jūrų politikos⁽⁵⁾ Taryba ragino Komisiją pateikti pasiūlymų dėl geresnio mokslinių žinių panaudojimo. Komunikate į šį prašymą atsižvelgiama pateikiant geriau suderinto požiūrio į jūrų duomenų rinkimą ir kaupimą projektą ir aprašomas veiksmų planas, pagal kurį skirtingos ES politikos priemonės yra tarsi atskiros vienos visumos dalys, kurias sujungus šis tikslas bus pasiektas.

- 1 2020 m. Europa. Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija, (2010 3 3, KOM(2010) 2020).
- 2 Integruota jūrų politika Europos Sąjungai (Briuselis, 2007 10 10, KOM(2007) 575 galutinis).
- 3 Europos jūrų ir jūrininkystės mokslinių tyrimų strategija: nuosekli Europos mokslinių tyrimų erdvės sistema tausiam vandenynų ir jūrų naudojimui remti (Briuselis, 2008 9 3, KOM(2008) 534 galutinis).
- 4 Europos skaitmeninė darbotvarkė (2010 5 19, KOM(2010) 245).
- 5 Tarybos išvados dėl integruotos jūrų politikos; 2 973-iasis Bendrųjų reikalų tarybos posėdis Briuselyje, 2009 m. lapkričio 16 d.

2 | Dabartiniai uždaviniai

Šiuo metu jūrų duomenis atskirai ar kartu renka ES valstybių narių viešosios įstaigos – tai kasmet kainuoja daugiau nei 1 mlrd. EUR⁽⁶⁾; didžioji tų duomenų dalis renkama turint konkretų tikslą, pavyzdžiui, ištirti jūrų išteklius, užtikrinti saugią laivybą, stebėti atitiktį teisės aktams arba patikrinti mokslinę hipotezę. Tačiau, kaip patvirtinta per viešąsias konsultacijas⁽⁷⁾, šiuos duomenis apdorojančioms arba taikančioms institucijoms kyla įvairių kliūčių. Duomenų naudotojams sunku

sužinoti, kokių duomenų jau yra. Esama priegigos prie duomenų, duomenų naudojimo ir pakartotinio naudojimo apribojimų. Kitos kliūtys – tai, kad standartai, formatai ir nomenklatūra taikomi fragmentiškai, informacijos apie duomenų tikslumą stoka, kai kurių tiekėjų kainų politika ir nepakankama laiko ir erdvinė skiriamoji geba. Todėl prarandama galimybė kurti šiais duomenimis grindžiamus naujoviškus produktus ir paslaugas⁽⁸⁾.

3 | Tikslai

Šiame komunikate nustatomi trys žinių apie jūrą tobulinimo tikslai:

1. jūrų duomenimis besinaudojantiems asmenims sumažinti veiklos išlaidas ir delsimo atvejų skaičių ir taip:
 - padėti privačiam sektoriui konkuruoti pasaulio masto ekonomikoje ir spręsti tvarumo užtikrinimo uždavinį;
 - visais lygmenimis gerinti priimamų visuomeninių sprendimų kokybę;
 - stiprinti jūrų mokslinius tyrimus;
2. didinti jūrų duomenimis besinaudojančių ir pakartotinai besinaudojančių subjektų konkurenciją ir skatinti inovacijų diegimą, suteikiant geresnę prieigą prie kokybiškų, greitai gaunamų ir darnių jūrų duomenų;

3. mažinti žinių apie vandenynus ir jūras neužtikrintumą ir taip sukurti tvirtesnę būsimų pokyčių valdymo pagrindą.

Šiais tikslais tiesiogiai prisidedama prie kai kurių pavyzdinių 2020 m. Europos strategijoje paskelbtų iniciatyvų, tokių kaip „Inovacijų sąjunga“, „Tausiai išteklius naudojanti Europa“ ir „Globalizacijos erai pritaikyta pramonės politika“.

Apytikriais skaičiavimais, sukūrus integruotą tinklą, kuris pakeistų dabartinę fragmentiškai taikomą jūrų stebėjimo sistemą, kasmet būtų sutaupoma bent 300 mln. EUR⁽⁹⁾. Be to, racionaliau naudojant jūrų duomenis dabartinių jūrų duomenų naudotojų veikla galėtų būti veiksmingesnė ir būtų suteikta naujų galimybių diegti inovacijas ir didinti augimą.

6 Apytikrės sumos pateiktos prie šio komunikato pridedamame poveikio vertinime.

7 Komisijos tarnybų darbinis dokumentas „Duomenų apie jūras infrastruktūra. Viešųjų konsultacijų rezultatai“ (2010 1 22, SEK(2010) 73 galutinis).

8 Pavyzdžiui, naujų biologinių medicinos arba procesų pramonės produktų kūrimo srityje būtų naudinga turėti daugiau žinių apie jūros dugno buveines.

9 Poveikio vertinime numatoma, kad apie 100 mln. EUR būtų sutaupyta mokslo srityje, 56 mln. EUR sutaupyta valdžios institucijos, o 150 mln. EUR – privatus sektorius.

4 | Esamų ES priemonių plėtra

Valstybės narės jau dabar renka daug duomenų, o kai kuriais atvejais teisiškai privalo juos rinkti. Be to, įvairiomis ES priemonėmis ir veiksmais siekiama užtikrinti, kad ES būtų sukurtas bendras duomenų ir stebėjimo informacijos rinkinys.

Tuose veiksmuose numatyti įpareigojimai ir įgyvendinimo priemonės. Skirtumas tarp įpareigojimų ir įgyvendinimo priemonių ne visada aiškus, tačiau paprastai įpareigojimais laikomi ES teisės aktuose valstybėms narėms nustatyti įpareigojimai rinkti ir kaupti duomenis ir užtikrinti prieigą prie jų, o palengvinimo priemonėmis – priemonės, pagal kurias ES teikia paramą.

4.1. ES direktyvos

Jūrų strategijos pagrindų direktyvoje⁽¹⁰⁾ nustatyta, kad valstybės narės „nustato ir įgyvendina suderintas stebėsenos programas, skirtas nuolat vertinti joms priklausančių jūrų vandenų aplinkos būklę.“ Norint surinkti visą informaciją apie jūrų baseinus ir visos Europos jūras būtinas valstybių ir įvairių sričių specialistų bendradarbiavimas. Iš patirties matyti, kad sektoriai ir valstybės narės duomenimis keičiasi nenuosekliai, nepakankamai, neveiksmingai

ir nesparčiai. Jei Europos Sąjunga šioje srityje nesiims veiksmų arba jų nepalengvins, kitaip ir nebus.

INSPIRE direktyva⁽¹¹⁾ valstybės narės įpareigojamos imtis priemonių, pagal kurias valdžios institucijos viešų užduočių vykdymo tikslais keistūsi duomenų rinkiniais ir paslaugomis, o Informacijos apie aplinką direktyva⁽¹²⁾ reikalaujama, kad valstybės narės paprašius pateiktų duomenis. Direktyva dėl viešojo sektoriaus informacijos pakartotinio naudojimo⁽¹³⁾ palengvinamas naudojimas viešaisiais duomenimis ir nustatoma bendra sistema teisės aktų, reglamentuojančių, kaip viešojo sektoriaus institucijos turėtų teikti savo informaciją pakartotinio naudojimo reikmėms, kad būtų pašalintos tokios kliūtys kaip diskriminavimas, rinkų monopolizavimas ir skaidrumo trūkumas.

Šiomis direktyvomis sukuriama reikiama teisinis geresnio jūrų duomenų panaudojimo pagrindas, o INSPIRE direktyva – bendrų standartų pagrindas. Tačiau jų nepakanka. Jos ne visada taikomos daug jūrų duomenų turinčioms įstaigoms, kurios nėra valdžios institucijos, pavyzdžiui, mokslo ir akademinėms institucijoms, ir tomis direktyvomis nesuteikiama viršenybė intelektinės nuosavybės teisėms. Jose nekalbama apie stebėjimo duomenų

10 Direktyva 2008/56/EB.

11 Direktyva 2007/2/EB, sukurianti Europos bendrijos erdvinės informacijos infrastruktūrą.

12 Direktyva 2003/4/EB.

13 Direktyva 2003/98/EB.

perdavimą beveik realiuoju laiku arba praicityje sukauptų duomenų archyvus.

Persvarstant Viešojo sektoriaus informacijos direktyvą⁽¹⁴⁾ pakartotinai informaciją naudojantys geografijos ir meteorologijos sektorių subjektai nurodė, kad atskleisti visas viešojo sektoriaus informacijos pakartotinio naudojimo galimybes visų pirma trukdo didelės kainos, ribojančios leidimų gavimo sąlygos ir diskriminacija. Prieiga prie svarbiausių duomenų, sukauptų pagal ES pagrindų programos jūrų mokslinių tyrimų projektus, suteikta tik Bendrijos įstaigoms ir institucijoms, ketinančioms tuos duomenis naudoti aplinkos politikai formuoti, įgyvendinti ir stebėti.

4.2. Žuvininkystės duomenų rinkimo sistema

Pagal 2008 m. priimtą naują duomenų rinkimo sistemą⁽¹⁵⁾ valstybės narės įpareigojamos rinkti, valdyti ir teikti kokybiškus žuvininkystės duomenis, kad būtų galima teikti mokslines rekomendacijas, daugiausia tam, kad būtų priimami tinkami žuvininkystės valdymo sprendimai. Ši veikla vykdoma pagal ES bendrai finansuojamas daugiametes nacionalines programas. Pagal naująją sistemą valstybės narės įpareigojamos suteikti prieigą prie šių duomenų, kad juos būtų galima panaudoti žuvininkystės valdymo rekomendacijoms rengti, skelbti moksliniuose leidiniuose, naudoti viešose diskusijose ir suinteresuotųjų šalių dalyvavimui formuojant politiką skatinti. Kitais atvejais norint gauti prieigą prie duomenų, kaupti su jūros baseinu susijusius duomenis ir pakartotinai panaudoti sukauptus duomenis būtinas visų susijusių duomenų savininkų pritarimas.

4.3. Pasaulinė aplinkos ir saugumo stebėsenos iniciatyva (angl. GMES)

GMES – didelės apimties programa, taikoma žemės, oro ir jūrų aplinkos duomenims. Ja siekiama teikti aplinkos ir saugumo sričių paslaugas,

o didžiausias dėmesys skiriamas palydovų atliekamiems matavimams ir šiais matavimais grindžiamiems produktams. Įgyvendinant „MyOcean“ projektą išbandomos pagrindinių jūrų paslaugų teikimo pagal GMES programą galimybės. Sukurta produktų, susijusių su duomenų naudojimu įvairiais tikslais, įskaitant komercinius (į naudotojus orientuotos paslaugos), tačiau išskyrus nekontroliuojamą pakartotinį duomenų platinimą (pvz., transliavimą, skelbimą internete...).

4.4. Bendra informacijos apie aplinką sistema (BIAS) ir „WISE-Marine“

Europos Komisijos ir Europos aplinkos agentūros remiama Bendra informacijos apie aplinką sistema⁽¹⁶⁾ siekiama atnaujinti ir supaprastinti duomenų pateikimo, keitimosi ir naudojimosi duomenimis ir informacija, kurių reikia aplinkos politikai formuoti ir įgyvendinti, reikalavimus; pagal šią sistemą dabartinės, daugiausia centralizuotos, duomenų teikimo sistemos palaipsniui pakeičiamos sistemomis, grindžiamomis prieiga prie duomenų, keitimusi duomenimis ir sąveika.

„WISE-Marine“ – su jūrų aplinka susijusi BIAS dalis, kurios paskirtis – padėti vykdyti reikalavimus, susijusius su informacijos teikimo įpareigojimais pagal Jūrų strategijos pagrindų direktyvą 2008/56/EB, ir informuoti Europos visuomenę apie strategijų, susijusių su jūromis, įgyvendinimą. Išplėtus dabartinę jūros pakrantės vandenims taikomą Europos informacijos apie vandenį sistemą (angl. WISE), „WISE-Marine“ bus taikoma ir jūrų aplinkai.

4.5. „ur-EMODnet“

Įgyvendinant parengiamuosius jūrų politikos veiksmus⁽¹⁷⁾ finansuojama programa „ur-EMODnet“, kuri yra programos „EMODnet“⁽¹⁸⁾ prototipas ir turėtų būti naudinga jūrų ir jūrininkystės sričių specialistams, tačiau ja visų pirma siekiama išbandyti

14 Viešojo sektoriaus informacijos pakartotinis naudojimas. Direktyvos 2003/98/EB persvarstymas (Briuselis, 2009 7 5, KOM(2009) 212 galutinis).

15 2008 m. vasario 25 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 199/2008.

16 Bendros informacijos apie aplinką sistemos (BIAS) kūrimas (KOM(2008) 46 galutinis, Briuselis, 2008 2 1).

17 Finansavimo priemonė, kuria siekiama parengti pasiūlymus, kad būtų patvirtinti būsimi veiksmai.

18 Europos jūrų stebėjimo ir duomenų tinklas.

© Mick Mackey

konceptijos projektą ir skatinti teikti grįžtamąją informaciją. Teminės grupės⁽¹⁹⁾ kaupia įvairių šaltinių duomenis, įvertina jų kokybę, užtikrina, kad jie būtų išsamūs ir pateikiami su deskriptoriais (metaduomenys), tokiais kaip matavimo laikas ir vieta, taip pat juos pateikia teminiuose portaluose. Didelė dalis šių grupių naudojamos informacijos ir technologijų sukaupta ir sukurta pagal ES mokslinių tyrimų programas⁽²⁰⁾. Temos, pagal kurias šiuo metu kaupiami duomenys, pateikiamos 1 lentelėje. Sąveika didinama taikant vienodus standartus ir kas šešis mėnesius rengiant koordinacinius posėdžius. Prieiga prie duomenų, sukaupytų per „ur-EMODnet“, neribojama. 2011 m. planuojama pradėti tarpinį rezultatų vertinimą, o 2013 m. atlikti galutinį vertinimą, kuriuo remiantis bus imtasi kitų veiksmų.

Tačiau pagal dabartinę „ur-EMODnet“ pakankamai duomenų, kad 2013 m. būtų galima atlikti galutinį vertinimą, sukaupta nebus. Imtis yra per maža. Parametrų ir jūrų baseinų skaičius yra mažesnis nei reikia, kad būtų patenkinti jūrų ir jūrininkystės bendruomenės poreikiai. Skiriamoji geba – per menka. Nuo parengiamaisiais veiksmais grindžiamos „ur-EMODnet“ tiesiogiai perėjus prie plačiai taikomos „EMODnet“, kurios mastas būtų toks, kaip numatyta pagal dabartinius vertinimus, būtų pažengta per toli ir tai būtų per daug rizikinga⁽²¹⁾. Bus siūlomas tolesnio integruotos jūros politikos plėtojimo 2011–2013 m. finansavimo reglamentas. Pagal šį reglamentą, be kita ko, finansuotinas „EMODnet“ tobulinimas.

4.6. ES ir nacionalinės agentūros

Be to, kuo užsiima Europos aplinkos agentūra, Bendrijos žuvininkystės kontrolės agentūrai ir Europos jūrų saugumo agentūrai pavesta teikti pagalbą Europos Komisijai ir valstybėms narėms pagal atitinkamus ES teisės aktus. Vykdydamos savo pareigas šios institucijos renka reikiamus duomenis⁽²²⁾, kurie galėtų būti plačiau pritaikyti kitais tikslais. Jei bus atsižvelgiama į tinkamas su konfidencialumu susijusias apsaugos priemones, šie duomenys, jei jie būtų sukaupiti į vieną visumą, galėtų būti platinami plačiau.

Be to, duomenis renka ir daugelis valstybių narių vyriausybinę įstaigų.

4.7. Pakrančių duomenys

Kad suteiktų tvirtesnę sprendimų priėmimo pagrindą ir užtikrintų visuomenės dalyvavimą, pakrantės valstybių institucijos turi rinkti informaciją, ja naudotis ir dalytis. ES rekomendacijoje dėl integruoto pakrantės zonų valdymo⁽²³⁾ nustatytas pakrančių informacijos sistemų pagrindas.

19 Teminės grupės – laboratorijų, įsipareigojusių kaupti tam tikros rūšies duomenis ir juos skelbti viename tinkle, konsorciškai. Šiuo metu veikia keturios grupės: hidrografijos ir batimetrijos, geologijos, biologijos ir chemijos (žr. 1 lentelę). Formuojama už fizinius duomenis atsakinga grupė.

20 Sprendimas 1982/2006/EB dėl Europos bendrijos mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstracinės veiklos septintosios bendrosios programos.

21 „EMODnet“ poveikio vertinimas.

22 Pavyzdžiui, apie naftos išsiliejimo atvejus, laivų judėjimą ir žvejybą.

23 Rekomendacija 2002/413/EB.

Eurostatas pakrantės regionus priskyrė standartiniams statistiniams regionams (NUTS⁽²⁴⁾) 3 lygmuo) – bent pusė tokių regionų gyventojų gyvena ne toliau kaip 50 km nuo pakrantės⁽²⁵⁾. Iš viso yra 446 regionai, o 372 iš jų ribojasi su jūra. Daugelio šių regionų socialiniai ir ekonominiai veiksniai, tokie kaip gyventojų skaičiaus rodiklis arba BVP, viešai pateikiami Eurostato interneto svetainėje. Kai kuriose šalyse, pavyzdžiui, Lenkijoje, Švedijoje arba Jungtinėje Karalystėje, tokie regionai labai dideli, ir dalis jų gyventojų gyvena toli nuo pakrantės, todėl šie regionai neturi tam tikrų tik pakrančių bendruomenėms būdingų požymių. Bandyta surinkti geresnės skiriamosios gebos duomenų, tačiau nesėkmingai, kadangi kai kurie nacionaliniai statistikos biurai taiko pernelyg didelius mokesčius, kai kurie nacionaliniai statistikos biurai neturi prašymų pateikti duomenis nagrinėjimo

sistemos ir kadangi, siekiant apsaugoti konfidencialią informaciją, negali būti teikiami regionų, kuriuose tam tikro sektoriaus įmonių yra tik viena arba dvi, duomenys.

Ekonominiai žuvininkystės, akvakultūros ir žuvų perdirbimo sektoriaus pajamų, išlaidų, užimtumo duomenys renkami ir pagal Duomenų rinkimo sistemą. Europos žvejybos laivynų ekonominių duomenų santrauka pateikiama metinėje ekonominėje ataskaitoje⁽²⁶⁾ nacionaliniu lygmeniu ir vis dažniau – jūros baseino lygmeniu⁽²⁷⁾.

Daugelis regioninių institucijų diegia pakrančių informacijos sistemas, kad galėtų valdyti ir planuoti veiklą. INSPIRE direktyva ir įvairiais „Interreg“⁽²⁸⁾ projektais pradama užtikrinti šių sistemų sąveiką.

1 lentelė. Kaip ES iniciatyvomis prisidedama prie jūrų duomenų infrastruktūros kūrimo? Mokslinių tyrimų projektai ir nacionalinės iniciatyvos neįtrauktos. Neįtraukti ir įpareigojimai, pavyzdžiui, įpareigojimai pagal INSPIRE direktyvą. Lentelėje atsižvelgiama tik į ES bendrai finansuojamas įgyvendinimo priemones

Parametrai	rinkimas	kaupimas	taikymas
Batimetrija		„ur-EMODnet“	„WISE-Marine“
Geologija		„ur-EMODnet“	
Fizika	GMES (erdvė)	GMES (išskyrus šalia pakrantės), „ur-EMODnet“ ⁽²⁹⁾	GMES
Žuvininkystė (įskaitant žuvininkystės ekonomiką)	Duomenų rinkimo sistema ⁽³⁰⁾	Jungtinis tyrimų centras (ir kiti naudotojai)	TJTT ⁽³¹⁾ , ŽMTEK ⁽³²⁾ , BŽVJK ⁽³³⁾
Chemija		„ur-EMODnet“	„WISE-Marine“
Biologija		„ur-EMODnet“, GMES ⁽³⁴⁾	„WISE-Marine“
Žmonių veikla (išskyrus žuvininkystę) ⁽³⁵⁾		„ur-EMODnet“ ⁽³⁶⁾	„WISE-Marine“
Pakrančių duomenys		Eurostatas	

24 Statistiniai regionai aprašyti http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nuts/basicnuts_regions_en.html

25 Hamburgas įtrauktas į sąrašą, nors ir neatitinka pirmiau nurodytų kriterijų.

26 Žuvininkystės mokslo, technikos ir ekonomikos komiteto (ŽMTEK) 2009 m. metinė ekonominė ataskaita apie Europos žvejybos laivyną „EUR 24069 – ISBN 978-92-79-13867-6“.

27 Jūros baseinas – baseinas, kuriame žvejojama. Tai ne visada baseinas, kurio krante iškrautos žuvis arba kuriame įregistruotas atitinkamas laivas.

28 Bendrijos iniciatyva, kuria siekiama skatinti Europos Sąjungos regioninį bendradarbiavimą. Ji pradėta 1989 m. ir finansuojama iš Europos regioninės plėtros fondo (ERPF) lėšų.

29 Matavimai iš kosmoso neįtraukti, todėl GMES duomenys neperduodami „ur-EMODnet“.

30 2008 m. vasario 25 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 199/2008.

31 Tarptautinė jūrų tyrinėjimo taryba.

32 Žuvininkystės mokslo, technikos ir ekonomikos komitetas, įsteigtas pagal Tarybos reglamento (EB) Nr. 2371/2002 33 straipsnį.

33 Bendroji žvejybos Viduržemio jūroje komisija.

34 Chlorofilo, kaip fitoplanktono rodiklio, matavimai iš kosmoso.

35 Jūrų energija, vandens keliai, vyro gavyba ir t. t.

36 Veiksmai būtų finansuojami pagal siūlomą finansinį integruotos jūrų politikos reglamentą.

4.8. Siūlymai tobulinti esamas priemones

Kad būtų sustiprintas pirmiau nurodytų priemonių ir veiksmų poveikis, Komisija siūlo keletą patobulinimų:

- Komisija imsis reikiamų veiksmų, siekdama užtikrinti, kad būtų suteikta galimybių pakartotinai naudoti ES remiamų regionų plėtros programų ir jūrų ir jūrininkystės mokslinių tyrimų programų duomenis.
- Įgyvendindama ES rekomendacijas dėl integruoto pakrančių zonų valdymo ⁽³⁷⁾, Komisija išnagrinės, kokių papildomų priemonių reikia, kad būtų skatinama diegti pakrančių informacijos sistemas.
- GMES jūrų paslaugų parodomoji veikla iki 2014 m. bus remiama pagal su erdve susijusią 7-osios bendrosios programos dalį. Svarstomi tolesni veiksmai.
- Artimiausiu metu Komisija užtikrins, kad valstybės narės visiškai įgyvendintų naujas prieigos prie žuvininkystės duomenų taisykles. Vidutinės trukmės laikotarpiu ir ilgalaikėje perspektyvoje bus ieškoma būdų padidinti prieigą prie duomenų.
- Kad ištekliai būtų naudojami kuo geriau ir kad būtų įgyvendinta Jūrų strategijos pagrindų direktyva, programos „WISE-Marine“ ir „EMODnet“ bus susietos. Numatoma, kad „WISE-Marine“ bus parengta iki 2012 m. vidurio, ir pagal ją bus renkami ir vizualizuojami valstybių narių duomenys apie jūrų aplinką ir žmonių veiklą. Rengiant „WISE-Marine“, kaip ir „EMODnet“, bus remiamasi valstybių narių jau naudojama duomenų perdavimo sistema „WISE“, pagal kurią, kaip reikalaujama Vandens pagrindų direktyvoje, valstybės narės praneša apie atliktus vertinimus.
- Komisija ketina imtis papildomų veiksmų, kad būtų geriau atsižvelgiama į sukauptų parametru duomenis, skiriamąją gebą ir grupę ⁽³⁸⁾, ⁽³⁹⁾.
- Komisija užtikrins, kad jos agentūros duomenis teiktų reguliariai.
- Komisija atitinkamai ragina valstybes nares pateikti konkrečiu tikslu surinktus duomenis, o prireikus – suskirstytus pagal laiką ir erdvę.
- Eurostatas išnagrinės išsamius populiacijos ir ploto parametrus, kad galėtų statistikos tikslais pateikti daugiau pakrantės įtakos regionams parametrų.

37 Galimybės nagrinėjamos PEGASO projekte, kuris remiamas pagal 7-ąją bendrąją programą.

38 Pavyzdžiui, geologinį žemėlapij praplėsti iki Viduržemio jūros ir Iberijos pusiasalio Atlanto vandenyno pakrantės; padidinti batimetrijos duomenų skiriamąją gebą nuo penkiolikos sekundžių iki bent dešimties; įtraukti daugiau pesticidų.

39 Veiksmai būtų finansuojami pagal siūlomą finansinį integruotos jūrų politikos reglamentą.

Taigi keliose srityse bus imamasi iniciatyvų pašalinti Europos jūrų duomenų sistemos trūkumus. Pagrindiniai šių iniciatyvų tikslai panašūs, bet ne vienodi. Todėl būtina imtis tolesnių veiksmų, kad būtų susieti pokyčiai įvairiose srityse.

Komisija imsis priemonių šioms iniciatyvoms suderinti, siekdama užtikrinti, kad jūrų duomenys būtų teikiami sklandžiai ir nepertraukiamai ir kad būtų išvengta per didelių pastangų renkant duomenis. Tomis priemonėmis siekiama:

- užtikrinti bendrus standartus⁽⁴⁰⁾;
- palaipsniui suderinti duomenų politikos kryptis. Galutinis tikslas – suteikti laisvą prieigą prie duomenų be naudojimosi jais apribojimų;
- užtikrinti, kad duomenys, sukaupti pagal tokias iniciatyvas kaip „ur-EMODnet“ arba duomenų rinkimo programa, būtų tinkami Jūrų strategijos pagrindų direktyvos taikymo reikmėms;
- 2010 m. vykdyti specialią „ur-EMODnet“ iniciatyvą⁽⁴¹⁾, skirtą fiziniams in-situ duomenims kaupti (indėlis į GMES), GMES pavyzdiniams duomenims tvirtinti ir pakrančių vandenims, kuriems GMES netaikoma, įtraukti⁽⁴²⁾;
- 2012–2013 m., kai bus gauti „ur-EMODnet“ ir pavyzdinių pagrindinių jūrų paslaugų pagal GMES veiksmų rezultatai, įvertinti stebėsenos tinklo spragas;
- pradėti dialogą su šalimis partnerėmis ir tarptautinėmis organizacijomis, siekiant užtikrinti, kad ES pastangomis būtų prisidėta prie sąveikos pasaulinės žinių apie jūrą sistemos.

5 | Veiksmingos jūrų duomenų sistemos kūrimas

Nors pirmiau išvardytos priemonės ir veiksmai turi daug privalumų, norint integruoti žinias apie jūrą reikia imtis ryžtingesnių veiksmų. Kad duomenys būtų nuoseklūs ir panaudojami ne vienoje valstybėje narėje, būtina sukurti specialią sistemą. Galutinis sistemos variantas bus sukurtas atsižvelgus į patirtį, sukauptą įgyvendinant tokius projektus kaip „ur-EMODnet“ ir „MyOcean“. Tačiau tikslinga jau šiame etape numatyti kai kuriuos elementus, kurie turėtų būti įtraukti:

1. Šiuo metu Europos jūrų duomenys renkami konkrečiu tikslu – pavyzdžiui, saugiai laivybai užtikrinti arba žuvininkystei valdyti, tačiau pagrindinis tikslas – sukurti modelį, pagal kurį iš pat pradžių būtų numatyta duomenis panaudoti įvairiais tikslais.
2. Duomenys pagal duomenų šaltinius turėtų būti pateikiami kuo tiksliau. Akredituoti duomenų centrai šiuos duomenis turėtų tinkamai

40 Įskaitant nomenklatūrą, formatus ir vienetus. Taip bus užtikrinama, kad pagal skirtingas iniciatyvas surinktus duomenis būtų galima palyginti ir sujungti. INSPIRE direktyvoje numatyta pagrindinė sistema.

41 Veiksmai būtų finansuojami pagal siūlomą finansinį integruotos jūrų politikos reglamentą.

42 „Pakrančių vandenys“ – mokslinis terminas, naudojamas vandenims, kuriuose dėl mažo gylio, sudėtingos pakrantės topografijos ir potvynio vandenų būtina taikyti daug išsamesnį metodą nei šiuo metu numatytas teikiant pagrindines jūrų paslaugas pagal GMES, apibūdinti.

prižiūrėti. Apdorojant duomenis, kurių dalis yra asmens duomenys, kaip apibrėžta Duomenų apsaugos direktyvoje⁽⁴³⁾, turi atitikti tos direktyvos nuostatas.

3. Veiksmingoje Europoje jūrų duomenų infrastruktūroje turėtų būti suformuota keletas teminių duomenų kaupimo grupių⁽⁴⁴⁾, kurioms būtų patikėta duomenis kaupti. Teminė duomenų kaupimo grupė – organizacijų, kaupiančių tam tikrus duomenis (pavyzdžiui, geologinių sluoksnių arba cheminių teršalų), konsorciumas.
4. Kad jūrų duomenų stebėjimo sistemos veiktų darniai ir būtų nustatytos svarbiausios šių sistemų spragos, būtinas jūros baseino lygmeniu suformuoti integruotą požiūrį. Tikimasi, kad prie šios veiklos prisidės įgaliojimus veikti jūros baseino lygmeniu turinčios organizacijos – regioninės jūrų konvencijos⁽⁴⁵⁾, žuvininkystės regioninės patariamosios tarybos ir EuroGOOS⁽⁴⁶⁾.
5. Tam tikrais atvejais gali būti tikslinga su jūrų duomenų rinkimo ir stebėjimo infrastruktūra susijusią ES paramą teikti ne vien duomenų rinkimo veiklai, bet ir šių duomenų analizės ir taikymo veiklai; pavyzdžiui, teikti paramą, kad būtų nurodomi jūrų aplinkos būklės duomenų rodikliai.
6. Norint suformuoti žinių sistemą, būtina priimti sprendimus apie tai, kokie duomenys bus renkami ir kaip jie turėtų būti kaupiami. Be to, būtina įsteigti sekretoriataus veiklai administruoti.

Kad būtų sukurta tokia infrastruktūra, Komisija numato šiuos tikslus:

- **Už žinias atsako ne tik valdžios institucijos. Europos pramonė turėtų skirti pakankamai išteklių, kad būtų užtikrinta reikiama žinių apsauga ir, kai žinios netenka komercinės vertės, – jų tolesnė sklaida.**
- **Komisija, reguliariai rengdama diskusijas jūrų duomenų stebėjimo duomenų ekspertų grupėse ir jūrų srities interneto forume, ragins nacionalinius duomenų centrus bendradarbiauti, kad būtų skatinama geroji duomenų saugojimo ir platinimo patirtis.**
- **Kad duomenų stebėsenos poreikiai būtų sprendžiami integruotai, Komisija 2011–2013 m. nustatys bandomuosius veiksmus ir nagrinės⁽⁴⁷⁾, kaip galėtų veikti jūros baseino lygmens patikros punktas⁽⁴⁸⁾.**
- **Remdamasi valstybių narių, jūros baseino patikros punktų ir savo ekspertų rekomendacijomis, Komisija toliau sieks nustatyti duomenų kaupimo pagal „ur-EMODnet“ prioritetus, o 2011–2013 m. parengs pasiūlymą, kad tokios veiklos reguliavimas būtų pastovesnis.**
- **Komisija įsteigs pavyzdinį sekretoriataus⁽⁴⁷⁾, kuris valdys „ur-EMODnet“ įgyvendinimo veiklą – rengs posėdžius, vertins teminių duomenų kaupimo grupių ir jūros baseino patikros punktų veiklos rezultatus, užtikrins, kad būtų laikomasi terminų, ir rengs metinę veiklos ataskaitą.**

43 Direktyva 95/46/EB.

44 Į tai įeina (1) prieiga prie visų neapdorotų stebėjimo duomenų, esančių tam tikro pobūdžio duomenų centruose, (2) duomenų parengimas ir platinimas, nurodant stebėjimo duomenų tankį, duomenų kokybę, (3) nepertraukiami (pateikiami tinkliu arba pagal daugiakampius plotus) duomenys apie jūrų baseinus ir tarp jų.

45 OSPAR, HELCOM, Barselonos, Bukarešto konvencijos.

46 „EuroGOOS“ – nacionalinių vyriausybinių agentūrų ir mokslinių tyrimų organizacijų asociacija, atsakinga už okeanografiją Europos lygmeniu.

47 Veiksmai būtų finansuojami pagal siūlomą finansinį integruotos jūrų politikos reglamentą.

48 Patikros punktuose būtų nepriklausomai tikrinami kiekvienos teminės duomenų kaupimo grupės duomenys, užtikrinama, kad skirtingų grupių duomenys būtų tarpusavyje suderinami, ir, remiantis bendradarbiavimu su vietos suinteresuotosiomis šalimis, nustatyti tolesnių stebėjimo duomenų prioritetai. Tokie patikros centrai turėtų veikti visų atitinkamo jūros baseino jūrų duomenų naudotojų vardu ir turėtų tvarkyti visų su jūrų duomenimis susijusių ES iniciatyvų („EMODnet“, GMES, duomenų rinkimo sistemos ir t. t.) duomenis.

6 | Procesų valdymas

Nepriklausoma ekspertų grupė stebėjo, kaip suteikiama geresnė prieiga prie jūrų duomenų ir kaip jie stebimi duomenų rinkimo, kaupimo ir pritaikymo etapuose. Remiantis šios grupės rekomendacijomis Komisijai buvo lengviau pasirinkti prioritetines temas ir darbo metodus. Ši grupė padės vykdyti oficialų laikotarpio vidurio vertinimą, kuris prasidės 2011 m., o ataskaita bus pateikta 2012 m. pradžioje. Šiame vertinime bus pateikiami kiekybiniai

rodikliai, pagal kuriuos bus įvertinta, kiek duomenų iš pavyzdinės „ur-EMODnet“ ima mokslininkai, institucijos ir pramonės atstovai. Jame bus nurodyta pažanga, padaryta siekiant šiame komunikate nustatytų tikslų.

Be to, Komisija įsteigs valstybių narių ekspertų grupę, kad valstybėse narėse vykdoma veikla būtų suderinta.

7 | Terminai

Šiame komunikate pateiktuose pasiūlyimuose aprašomi veiksmai, kurių Komisija imsis 2011–2013 m. Šio laikotarpio pabaigoje bus atliktas dar vienas poveikio vertinimas, pagal kurį bus sprendžiama dėl tolesnių veiksmų. Komisija ragina teikti pastabas dėl šio plano.

Europos jūrų stebėjimo ir duomenų tinklas

Poveikio vertinimas

Santrauka

Komisijos tarnybų darbinis dokumentas

SEK(2010) 999

Turinys

1. Problemos apibrėžtis	19
1.1. Pagrindiniai faktai	19
1.2. Kodėl renkami jūrų duomenys ir kiek tai kainuoja?	19
1.3. Duomenų kaupimo sunkumai	19
1.4. Konkurencijos ir inovacijų stoka	19
1.5. Neaiškumas	20
1.6. Paskatos	20
1.7. Pastangos išspręsti problemą	20
2. ES papildoma nauda	20
3. Tikslai	20
4. Politikos alternatyvos	21
4.1. Plėtra ateityje. Viena iš alternatyvų – nieko nedaryti	21
4.2. Kitos alternatyvos	21
5. Poveikio vertinimas	22
5.1. Kokių veiksmų turėtų imtis ES?	22
5.2. Kokia teisinė priemonė tinkamiausia?	23
5.3. Kaip tai turėtų būti remiama?	23
6. Stebėseną ir vertinimas	24

11 PROBLEMOS APIBRĖŽTIS

1.1. Pagrindiniai faktai

Žinių apie jūras tobulinimas visuomet buvo svarbiausias ES integruotos jūrų politikos tikslas, o pati politika – vienas iš strateginių Komisijos 2005–2009 m. darbo plano⁽¹⁾ tikslų. Siekiant įvertinti Europos jūrų stebėjimo ir duomenų tinklo („EMOD-net“) diegimo technines alternatyvas ir galimas išlaidas, imtasi parengiamųjų veiksmų.

Su ekspertų grupės pagalba 2009 m. balandžio mėn. parengtas veiksmų planas, kuriame nurodyti svarbiausi principai ir tvarkaraštis. Tuo pat metu dėl „EMODnet“ pradėtos viešosios konsultacijos⁽²⁾. Atsiliepė 300 suinteresuotųjų šalių, įskaitant privačias bendroves, valdžios institucijas, tarptautines organizacijas ir mokslinių tyrimų bendruomenės atstovus.

Reglamente, skirtame pagrindinėms integruotos jūrų politikos priemonėms finansuoti 2011–2013 m., kurį Komisija pasiūlė 2010 m., numatyti su žiniomis apie jūrą susiję tikslai.

1.2. Kodėl renkami jūrų duomenys ir kiek tai kainuoja?

Kad privačios bendrovės galėtų veiksmingiau naudoti išteklius, joms reikalingi jūrų duomenys. Nacionalinėms ir vietos institucijoms tokie duomenys reikalingi tam, kad jos galėtų apsaugoti savo kranto liniją arba įvertinti atitiktį aplinkos standartams. Mokslininkams tokių duomenų reikia tam, kad įgytų daugiau žinių apie vandenynų cirkuliaciją ir jūrų ekosistemas.

Atitinkamai visos pakrantės valstybės renka ir apdoroja jūrų duomenis. Šiuo metu duomenims apie jūras ir vandenynus rinkti ir stebėti Europoje viešosios institucijos kasmet skiria per 1 mlrd. EUR⁽³⁾, o privačios organizacijos – apie 3 mln. EUR⁽³⁾.

1.3. Duomenų kaupimo sunkumai

Taikant jūrų duomenis negalima pasikliauti iš vieno šaltinio gautais vienu tikslu surinktais duomenimis. Dažnai pririekia duomenų apie daugiau nei vienos pakrantės valstybės vandenį.

Sutelkti daugybės jūrų duomenų turinčių ir juos valdančių organizacijų, kurių kiekvienoje didesnėje pakrantės valstybėje yra daugiau nei 50⁽⁴⁾, duomenis į vieną darnią visumą – sunkus darbas. Žvelgiant iš duomenų naudotojo perspektyvos, yra septynios pagrindinės kliūtys: 1) duomenų radimo (nesugebama jų surasti), 2) prieigos prie duomenų (neturima leidimo jais naudotis), 3) naudojimo (galiniam naudotojui nustatyti apribojimai), 4) darnumo (duomenis sunku susieti), 5) kainos (kainuoja daugiau nei numatyta naudotojo biudžete), 6) kokybės (neaiškus duomenų tikslumas) ir 7) kiekio (reikiamam tikslui nepakankama laiko ir erdvinė skiriamoji geba). 2009 m. apžvalgoje⁽²⁾ beveik visos suinteresuotosios šalys teigė, kad bet kuri iš šių septynių kliūčių mažina darbo efektyvumą.

Dėl to, kad stebėjimo sistema fragmentiška (priešinga integruotai), kaina produktų ir paslaugų tiekėjams išauga bent 25%⁽⁵⁾. Čia neatsižvelgiama į neišnaudotas galimybes tų subjektų, kurie, susidūrę su neprieinama duomenų infrastruktūra, nusprendė naujos paslaugos neplėtoti.

1.4. Konkurencijos ir inovacijų stoka

Šiuo metu viešajai arba privačiai įstaigai sunku pateikti jūrų duomenimis grindžiamą produktą ar paslaugą, nebent ji pati surinko tuos duomenis arba turi tvirtus ryšius su juos surinkusia organizacija. Dėl to mažėja įstaigų, galinčių pateikti produktą ar paslaugą, ir siaurėja inovacijų taikymo sritis.

1 2005–2009 m. strateginiai tikslai – Europa 2010: Partnerystė Europos atsinaujinimo vardan. Gerovė, solidarumas ir saugumas (2005 1 26, KOM(2005) 12 galutinis).

2 Komisijos tarnybų darbinis dokumentas „Duomenų apie jūras infrastruktūra. Viešųjų konsultacijų rezultatai“ (Briuselis, 2010 1 22, SEK(2010) 73 galutinis).

3 Šis dydis pagrindžiamas išsamioje poveikio vertinimo ataskaitoje.

4 Paslaugų sutartis Nr. FISH/2006/09 – LOT2 „Teisiniai duomenų apie jūrų aplinką sistemos aspektai“ (angl.), galutinė ataskaita, 2008 m. spalio mėn.

5 Ekonominiai NOAA valdymo tobulinimo ir duomenų apie vandenynus ir pakrantes integravimo argumentai (angl.); direktorė Zdenka Willis, NOAA IOOS programa, 2009 m. sausio mėn.

1.5. Neaiškumas

Tai, kad nėra veiksmingos jūrų duomenų infrastruktūros ir kad stebėjimo tinklas labai retas, tik apsunkina pastangas vertinti vandenynų ateitį. Remiantis vienu iš tyrimų ⁽⁶⁾, jei duomenims apie Airijos vandenį pateikti būtų skirta 70 mln. EUR, sumažėtų pramonės atstovų patiriamas neaiškumas, o žuvininkystės, akvakultūros, biologinės įvairovės, atnaujinančių išteklių energijos, energijos žvalgyimo sektoriai ir visa pramonė apskritai gautų 415 mln. EUR naudos. Su jūrų apsauga susijusios Europos išlaidos galėtų sumažėti apie 100 mln. EUR per metus, jei su jūros lygio kilimu ateityje susijusių duomenų neaiškumas sumažėtų 25 %. Sausumo klimatas priklauso nuo vandenynų cirkuliacijos, todėl geresni jūrų duomenys būtų naudingi net ir sausumos pramonės šakoms; kad būtų teikiamos geresnės sezoninės prognozės, to nepakanka, tačiau tai būtina.

1.6. Paskatos

Nors paprastai organizacijos nori, kad kitos organizacijos skelbtų savo duomenis, jos pačios gali nenorėti atskleisti savųjų, nes pirmenybės teise pasinaudojusios duomenimis jos gali įgyti konkurencinio pranašumo, susijusio su šių duomenų pagrindu sukurtais produktais.

1.7. Pastangos išspręsti problemą

ES priėmė teisinių priemonių, įpareigojančių institucijas savo duomenis skelbti plačiau. Tokiose priemonėse kaip INSPIRE direktyva ⁽⁷⁾, Informacijos apie aplinką direktyva ⁽⁸⁾ ir Viešojo sektoriaus informacijos direktyva ⁽⁹⁾ nustatyti įpareigojimai viešosioms institucijoms.

Per duomenų rinkimo sistemą ES teikia finansinę paramą žuvininkystės duomenų rinkimo veiklai. Pasauline aplinkos ir saugumo stebėsenos sistema (GMES) ⁽¹⁰⁾ siekiama teikti duomenimis

iš palydovų grindžiamas pagrindines jūrų paslaugas. Nuosekliai įgyvendinant ES mokslinių tyrimų programas parengti jūrų duomenų katalogai, kurie padeda lengviau rasti duomenis, o matavimų laboratorijoms taikomos kokybės užtikrinimo procedūros. Valstybės narės pradeda tvarkyti savo infrastruktūrą, susijusią su jūrų duomenimis.

2| ES PAPILDOMA NAUDA

Norint surinkti visą informaciją apie jūrų baseinus, būtinas valstybių ir įvairių sričių specialistų bendradarbiavimas. Mažiau nei 3 % iš 300 specialistų, su kuriais buvo konsultuojamasi, nesutiko su teiginiu, kad be tvarios ES paramos bus labai sunku sukurti darnią Europos infrastruktūrą.

3| TIKSLAI

Galime išskirti tris konkrečius tikslus:

1. jūrų duomenimis besinaudojantiems asmenims sumažinti veiklos išlaidas ir vėlavimo atvejų tikimybę ir taip:
 - a) padėti privačiam sektoriui konkuruoti pasaulio ekonomikoje;
 - b) visais lygmenimis gerinti priimamų viešųjų sprendimų kokybę; ir
 - c) tobulinti jūrų mokslinius tyrimus;
2. didinti jūrų duomenimis besinaudojančių naudotojų konkurenciją ir skatinti inovacijų diegimą, suteikiant geresnę ir greitesnę prieigą prie kokybiškų ir darnių jūrų duomenų;
3. mažinti žinių apie vandenynus ir jūras neaiškumą ir taip kurti tvirtesnę būsimų neišvengiamų pokyčių valdymo pagrindą.

6 PricewaterhouseCoopers vertinimo ataskaita „INFOMAR Jūrų duomenų pateikimo tikrinimo galimybės“ (INFOMAR Marine Mapping Survey Options Appraisal Report) 2008 m. birželio mėn.

7 Direktyva 2007/2/EB, sukurianti Europos bendrijos erdvinės informacijos infrastruktūrą.

8 Direktyva 2003/4/EB.

9 Direktyva 2003/98/EB.

10 „Pasaulinė aplinkos ir saugumo stebėsenos sistema (GMES). Mums rūpi saugesnė planeta“. Briuselis, 2008 11 12, KOM(2008) 748 galutinis.

4 | POLITIKOS ALTERNATYVOS

4.1. Plėtra ateityje. Viena iš alternatyvų – nieko nedaryti

Apskritai šiuo metu laikomasi prielaidos, kad jūros duomenų ir naudojimosi tais duomenimis taisyklių⁽¹¹⁾. Tačiau jos netaikomos viešųjų įgaliojimų neturinčioms viešosioms institucijoms, pavyzdžiui, universitetams. Jomis nesuteikiama viršenybė intelektinės nuosavybės teisėms ar kai kurių nacionalinių agentūrų teisei taikyti kainas, kuriomis būtų užtikrinamas sąnaudų susigrąžinimas. ES mokslinių tyrimų arba teritorinio bendradarbiavimo projektai yra tam tikros trukmės. Pasibaigus projektui, duomenų katalogai toliau netvarkomi, o sudaryti partnerystės susitarimai nutrūksta.

Jei ES nesiims papildomų veiksmų, dėl dabartinės infrastruktūros informacijos naudotojai ir toliau patirs sunkumų, nebus skatinama diegti inovacijų, bus ribojamos ES galimybės pasirengti jūrų sistemos pokyčiams.

4.2. Kitos alternatyvos

4.2.1. Kokių veiksmų turėtų imtis ES?

Yra trys jūrų duomenų transformavimo į žinias ir informaciją etapai: A) stebėjimas ir duomenų rinkimas, B) duomenų kaupimas siekiant parengti išsamius, darnius, patikrintos kokybės duomenis apie jūrų baseinus, C) duomenų pritaikymas paslaugoms kurti ar duomenų rodikliams parengti, pavyzdžiui, pakrančių erozijos, žuvų populiacijos ar cunamio rizikos.

Tačiau būtų nelogiška, jei ES remtų duomenų rinkimo veiklą, nežinodama, kokie duomenys jau yra renkami, kokių yra spragų ir kokių duomenų paklausa didžiausia. Būtų neįmanoma parengti rodiklių arba sukurti pridėtinės vertės turinčių produktų, jei nebūtų renkami ir apdorojami tokius rodiklius sudarantys duomenys. Todėl ES veiksmų alternatyvos gali būti šios:

1. Duomenų KAUPIMAS, kad už nedidelę kainą būtų galima naudotis darniais, patikrintos kokybės, saugiai tvarkomais išsamiais jūrų baseinų duomenimis.

2. Duomenų RINKIMAS. Atitinka 1 punkte nurodytą veiklą, taip pat taikant stacionarias arba nestacionarias priemones arba taikant ėminių, kurie imami jūroje ir tiriami laboratorijoje, ėmimo metodą automatiškai remiamos stebėjimo sistemos ir duomenų rinkimas.
3. Duomenų TAIKYMAS. Atitinka 1 punkte nurodytą veiklą, taip pat duomenų taikymas rodikliams parengti, pavyzdžiui, aplinkos kokybės, pakrančių erozijos, žuvų populiacijos ar cunamio rizikos.

„EMODnet“ tikslas – sukurti pagrindinę infrastruktūrą, kurią būtų galima pritaikyti įvairiais tikslais. Kita vertus, duomenų apdorojimas siekiant juos pritaikyti vartotojams skirtiems produktams turėtų būti komercinė ir konkurencinga veikla – privačios ir viešosios įstaigos galėtų gauti duomenis iš geriausių šaltinių, tuos duomenis sujungti ir apdoroti, kad jie būtų tinkami naudoti specialistams. Todėl 3 alternatyva „duomenų taikymas“ atmetama.

4.2.2. Kokia teisinė priemonė tinkamiausia?

Svarbiausias sprendimas, kurį reikia priimti pasirinkant teisinę priemonę, – sprendimas dėl naštos paskirstymo ES ir nacionaliniu lygmenimis. Tai būtų galima padaryti priimant reglamentą, direktyvą arba rekomendaciją.

4.2.3. Kaip tai turėtų būti remiama?

„EMODnet“ turėtų sujungti Europos institucijas į darnią sistemą, nes tai būtų naudinga duomenimis besinaudojantiems subjektams. Kad tai būtų galima padaryti, šioms institucijoms turėtų būti skirtas finansavimas. Nors yra begalė alternatyvų, pagrindinės dvi yra šios:

1. toliau vykdyti veiklą konkrečiose srityse, pavyzdžiui, žuvininkystės arba erdvės, taip pat įgyvendinant ribotos trukmės mokslinių tyrimų projektus arba ad-hoc reguliavimo priemones;
2. įsteigti sekretoriatą (tai gali būti jau esama organizacija arba nauja įstaiga) tinklui valdyti.

11 Paslaugų sutartis Nr. FISH/2006/09 – LOT2 „Teisiniai duomenų apie jūrų aplinką sistemos aspektai“ („Legal aspects of marine environmental data Framework“), galutinė ataskaita, 2008 m. spalio mėn.

5| POVEIKIO VERTINIMAS

5.1. Kokių veiksmų turėtų imtis ES?

5.1.1. Veiklos išlaidos

Pasinaudojus 1 alternatyva „duomenų kaupimas“ būtų paprasčiau rasti duomenis ir prie jų prieiti. Kai duomenys nepasiekiami dėl per didelės kainos, kainą būtų galima sumažinti nustačius jos ribinį dydį, o ne taikant sąnaudų susigrąžinimo metodą. Pasinaudojus 2 alternatyva „duomenų rinkimas“, galėtų sumažėti papildomų stebėjimų, kurie būtini reikiamam duomenų tikslumui užtikrinti, poreikis.

5.1.2. Konkurencija

Pasinaudojus 1 alternatyva „duomenų kaupimas“, padidėtų konkurencija, nes pateikdami šiuos produktus duomenis renkantys subjektai nebeužimtų išskirtinės padėties. Tai būtų sudarytos sąlygos naujų novatoriškų paslaugų plėtrai. Pasinaudojus 2 alternatyva „duomenų rinkimas“, didelės konkurencinės naudos nebūtų gauta.

5.1.3. Neaiškumas

Sukūrus geresnę matavimų infrastruktūrą, sumažės duomenų apie vandenynų ateitį neaiškumas. Taip verslo įmonės ir valdžios institucijos galės aiškiau planuoti ateities veiklą.

Neaiškumas sumažės užtikrinus geresnę prieigą prie esamų duomenų. Tačiau akivaizdu, kad reikia daugiau duomenų. Todėl, pasinaudojus 2 alternatyva

„duomenų rinkimas“, bus pasiekta papildomos naudos, palyginti su nauda, įgyta pasinaudojus 1 alternatyva „duomenų kaupimas“. Kadangi prie nežinomos ateities prisitaikyti sunku ir kadangi sausumos klimatą reguliuoja vandenynai, geresnė jūrų stebėjimo sistema tikriausiai būtų veiksmingiausias ES indėlis, kad Europai galėtų sėkmingiau prisitaikyti prie klimato kaitos.

5.1.4. Įgyvendinimo sąnaudos

Naujai infrastruktūrai valdyti prireiks naujų sąnaudų, kurios turės būti pagrįstos grynąja nauda.

Preliminariais vertinimais, 1 alternatyvai „duomenų kaupimas“ įgyvendinti reikėtų dešimt metų kasmet skirti po 20 mln. EUR, o vėliau pririnktų 11 mln. EUR sistemai prižiūrėti ir atnaujinti. Šias išlaidas galima kompensuoti sumažinus finansavimą iš Bendrijos mokslinių tyrimų biudžeto projektams, kuriais siekiama įrodyti jūrų duomenų infrastruktūros tinkamumą⁽¹²⁾.

Sąnaudų, reikalingų 2 alternatyvai „duomenų rinkimas“ įgyvendinti, dydis priklauso nuo užmojo. Įgyvendinant stebėsenos programas dažnai užtikrinama ilgalaikė nauda Europai, o ne sprendžiamos atitinkamos valstybės narės neatidėliotinos problemos. Nuolatinio duomenų apie planktoną registravimo sistema (angl. *Continuous Plankton Recorder*), kurią taikant pateikiama išskirtinės vertės duomenų apie Atlanto vandenyno planktono ekologiją ir biogeografiją, kasmet kainuoja po 1,8 mln. EUR. Kasmet skyrus po 3 mln. EUR, būtų sustiprinta autonomiškais plūdūrais (angl. *autonomous profiling floats*)

1 lentelė. Apytikrės metinės Europos jūrų stebėjimo ir duomenų tinklo veiklos sąnaudos ir nauda

POVEIKIS	Sąnaudos arba nauda	1 alternatyva – remiamas duomenų apdorojimas ir kaupimas (kasmet)	2 alternatyva – remiamas duomenų rinkimas (papildomai prie 1 alternatyvos)
Sumažėja veiklos išlaidos	nauda	300 mln. EUR	
Padidėja konkurencija	nauda	60–200 mln. EUR	
Sumažėja neaiškumas	nauda		220 mln. EUR
Padidėja įgyvendinimo išlaidos	sąnaudos	20 mln. EUR ⁽¹³⁾	10–90 mln. EUR

12 SEADATANET ir t. t.

13 Daroma prielaida, kad sistemos „EMODNET“, kurios duomenų skiriami geba būtų 10 kartų geresnė nei dabartinės sistemos „ur-EMODNET“ duomenų skiriami geba, kūrimo programa bus įgyvendinama 10 metų.

grindžiamos visame pasaulyje taikomos vandenynų stebėjimo in situ sistemos „Euro-agro“ Europos dalis (8 mln. EUR per metus). Kitos išlaidos būtų didesnės. Europos daugiadisciplininei jūros dugno observatorijai įsteigti reikėtų apie 240 mln. EUR, o jos veiklos išlaidos kasmet sudarytų 32 mln. EUR. Apytikriais vertinimais, išsamiai ES valstybių narių vandenų kartografinėi sistemai, grindžiamai hidrolokatorių fiksuojamais duomenimis (angl. *complete multibeam sonar mapping*), parengti ateinančius 20 metų kasmet prireiktų apie 50 mln. EUR. Taigi 2 alternatyvai įgyvendinti reikalingos papildomos išlaidos, palyginti su 1 alternatyvos papildomomis išlaidomis, kasmet sudarytų 10–90 mln. EUR.

Prieš priimant galutinį sprendimą dėl alternatyvos pasirinkimo reikėtų gauti daugiau informacijos. Komisija siūlo naują finansinę jūrų politikos priemonę, pagal kurią kasmet po 7,5 mln. EUR būtų skiriama su žiniomis apie jūrą susijusiai veiklai 2011–2013 m. Taip ne tik bus sudarytas pagrindas pagrįstam sprendimui priimti, bet ir prisidėta prie žinių apie jūrą tobulinimo iniciatyvos tikslų.

5.1.5. Subsidiarumas

Kaip nurodyta 2 dalyje, sprendžiant šį klausimą tarpvalstybiniu lygmeniu, tvirtai pagrindžiama ES lygmens veikla. Tai tikrai taikytina 1 alternatyvai „duomenų kaupimas“.

2 alternatyvos „duomenų rinkimas“ atveju viskas sudėtingiau. ES parama neturėtų mažinti valstybių narių moralinio arba teisinio įsipareigojimo rinkti duomenis. Tačiau tokių atvejų yra. ES jau skiria apie 40 mln. EUR žuvininkystės duomenims rinkti ir maždaug 44 mln. EUR⁽¹⁴⁾ per metus palydovų duomenims rinkti.

Įgyvendinant 2 alternatyvą, subsidiarumas būtų didžiausias tada, kai papildoma stebėseną būtų vykdoma už valstybės narės vandenų ribų. Tačiau tai nėra būtina sąlyga. Jūrų stebėjimai naudingi net tik tai valstybei, kurios vandenyse vykdoma stebėjimo veikla.

5.1.6. Proporcingumas

Ir vienos, ir kitos alternatyvos atveju ES veiksmai 2–5 % padidintų valstybių narių veiklos, susijusios su papildomais išteklių, vertę, vertinant pagal valstybių narių šiuo metu patiriamas išlaidas. Šie ištekliai leistų valstybėms narėms veiksmingiau pasiekti savo tikslus, todėl jie yra proporcingi. Surinkti, bet nepanaudoti duomenys – prarasta galimybė.

5.2. Kokia teisinė priemonė tinkamiausia?

Kad būtų galima apibrėžti tinklo narių vaidmenį, turi būti apibrėžtos privalomos funkcijos. Taigi rekomendacijos ir nuomonės nebus tinkamos. Perkėlus direktyvų nuostatas į nacionalinius teisės aktus, gali atsirasti papildomos administracinės naštos, palyginti su reglamentų nuostatomis. Kad būtų galima taikyti įgyvendinimo priemones, kuriomis nustatomos išlaidų programos arba agentūrų dalyvavimas Europos lygmeniu, būtinas reglamentas.

5.3. Kaip tai turėtų būti remiama?

Jei ir toliau bus vykdoma tokia veikla, kokia vykdyta ligšiol, esamos problemos liks neišspręstos.

Per viešąsias konsultacijas nustatyta, kad yra daug įstaigų, galinčių savo patalpose įsteigti sekretoriatą ir atlikti jo funkcijas, tačiau lyderio, kuris tai įgyvendintų, nėra. Todėl tinkamiausia būtų surengti konkursą.

14 Per GMES ir darant prielaidą, kad apie 40 % sumos skiriama jūroms ir vandenynams stebėti [Energetikos ir transporto GD asmeniškai perduota informacija].

6 | STEBĖSENA IR VERTINIMAS

Remiantis principu, kad rodikliai turėtų būti kiekybiniai ir nesudarytų didelės duomenų rinkimo naštos, siūlomi šie rodikliai:

Išteklių rodikliai

Tinklui valdyti naudojami ištekliai skirstomi taip:

- Komisijos personalo išlaidos;
- sekretoriato išlaidos;
- duomenims kaupti ir apdoroti skirti ištekliai.

Kiekybinių rezultatų rodikliai

- Parametrų skaičius, jei suformuota Europos vykdomos stebėjimo veiklos koncepcija.
- Parametrų, pagal kuriuos galima parsisiųsti visus duomenis apie jūros baseiną, skaičius.

Poveikio rodikliai

(Veiklos efektyvumo padidėjimui įvertinti)

- Privačių bendrovių, kurios parsisiunčia duomenų per „EMODnet“, skaičius.
- Valdžios institucijų, kurios parsisiunčia duomenų per „EMODnet“, skaičius.
- Žurnaluose „Nature“ ir „Science“ Europos autorių išspausdintų straipsnių apie jūrų mokslą skaičius.

(Konkurencijos padidėjimui įvertinti) vidutinis pasiūlymų, teikiamų Komisijos tarnybų sutartims konkurso būdu sudaryti, kuriuose turi būti pateikta duomenų apie jūras, skaičius.

(Duomenų aiškumo didėjimui įvertinti) Jungtinės Karalystės ir Nyderlandų jūrų apsaugos strategijose naudojamų jūros lygio pakilimo per 50 metų verčių skalė.

Jūrų stebėjimo ir duomenų ekspertų grupė toliau teiks rekomendacijas Komisijai dėl „EMODnet“ veiksmingumo ir nurodys trūkumus, kurie turi būti pašalinti.

Europos Komisija

Žinios apie jūrą 2020 m. – Jūrų duomenys ir stebėjimas pažangaus ir tvaraus augimo labui

Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras

2010 — 24 p. — 21 × 29,7 cm

ISBN 978-92-79-16454-5

doi:10.2771/60391

KAIP ĮSIGYTI ES LEIDINIŲ

Nemokamų leidinių galite įsigyti:

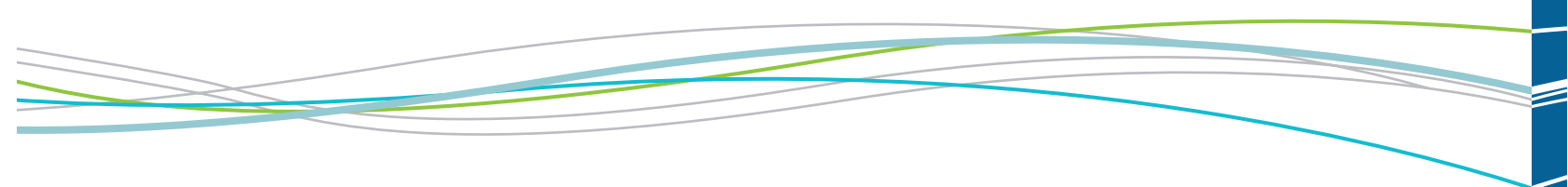
- svetainėje *EU Bookshop* (<http://bookshop.europa.eu>);
- Europos Sąjungos atstovybėse arba delegacijose. Jų adresus rasite svetainėje: <http://ec.europa.eu> arba sužinosite kreipęsi faksu: +352 2929-42758.

Parduodamų leidinių galite įsigyti:

- svetainėje *EU Bookshop* (<http://bookshop.europa.eu>).

Preneruoti leidinius (pvz., metines *Europos Sąjungos oficialiojo leidinio* serijas, *Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikos rinkinius*) galite:

- tiesiogiai iš Europos Sąjungos leidinių biuro platintojų (http://publications.europa.eu/others/agents/index_lt.htm).

Leidinių biuras

ISBN 978-92-79-16449-1

9 789279 164491

